

Examen VWO
2026

tijdvak 2
dinsdag 23 juni
13.30 - 16.30 uur

maatschappijwetenschappen

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 22 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 49 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 Stuwdammen in de Mekong

Bij deze opgave horen de teksten 1 en 2 uit het bronnenboekje.

Inleiding

De Mekong is een rivier in Zuidoost-Azië. De rivier ontspringt in China. Via Myanmar, Laos, Thailand, Cambodja en Vietnam mondt de rivier uit in de Zuid-Chinese Zee. Voor hun inkomsten uit visserij en landbouw zijn ruim veertig miljoen bewoners van het stroomgebied afhankelijk van de Mekong. Sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw bouwt China stuwdammen in de rivier. Deze stuwdammen zorgen voor kunstmatige stuwmeren, waarmee energie kan worden opgewekt uit de waterkracht van het rivierwater. De bouw van de stuwdammen heeft gevolgen voor de visserij en de landbouw langs de Mekong. In 2016 heeft China het Lancang Mekong Cooperation Forum (LMC) opgericht om samenwerking te bevorderen tussen de staten in de Mekong-regio. Deze opgave gaat over de machtsverhoudingen in de Mekong-regio.

Gebruik de inleiding van deze opgave.

- 2p 1 Leg uit dat de bouw van de stuwdammen in de Mekong-rivier bij rationalisering past. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept rationalisering en informatie uit de inleiding.

Gebruik tekst 1.

Tekst 1 beschrijft de levenswijze van de bewoners aan de Mekong-rivier. Er kan onderscheid gemaakt worden in manieren van denken en doen in de moderne tijd en in de premoderne tijd.

- 2p 2 Leg uit dat in de cultuur van de oeverbewoners aan de Mekong-rivier een premoderne manier van handelen te herkennen is. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept cultuur en informatie uit tekst 1;
 - een premoderne manier van handelen en informatie uit tekst 1.

Gebruik tekst 1.

De bouw van de stuwdammen in de Mekong-rivier heeft gevolgen voor de oeverbewoners die stroomafwaarts leven.

Er zijn vier sociaalwetenschappelijke paradigma's. Twee daarvan zijn het conflict-paradigma en het rationele actor-paradigma.

- 4p 3 Beschrijf vanuit **deze twee** paradigma's dat China's bouw van stuwdammen het leven van de oeverbewoners in Thailand heeft veranderd. Gebruik per beschrijving de naam en een aanname van het gegeven paradigma en informatie uit tekst 1.

Gebruik tekst 2.

Er kunnen vier typen machtsbronnen worden onderscheiden.

- 2p **4** Leg met een type machtsbron uit dat China met het samenwerkingsverband LMC macht kan uitoefenen over andere staten in de Mekong-regio. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept macht en informatie uit tekst 2;
 - een type machtsbron en informatie uit tekst 2.

Gebruik tekst 2.

Een actor kan zijn gezag ontleen aan verschillende bronnen, zoals de kwaliteiten die aan de actor worden toegeschreven.

- 2p **5** Leg met een **andere** bron van gezag uit dat de staten in de Mekong-regio hun gezag over hun bevolking kunnen vergroten met het samenwerkingsverband LMC. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept gezag en informatie uit tekst 2;
 - een bron van gezag en informatie uit tekst 2 waaruit de gekozen bron van gezag blijkt.

Gebruik tekst 2.

Er zijn verschillende groepen theorieën die het gedrag van staten verklaren. Een daarvan is de groep marxistische theorieën.

- 2p **6** Leg uit welke **andere** groep theorieën de deelname van de staten in de Mekong-regio aan het samenwerkingsverband LMC kan verklaren. Gebruik in je uitleg de naam en een kenmerk van de gekozen groep theorieën en informatie uit tekst 2 waaruit het gekozen kenmerk blijkt.

Gebruik tekst 2.

Volgens tekst 2 bevordert het samenwerkingsverband LMC de hegemonie van China in de Mekong-regio.

- 3p **7** Leg uit dat China's streven naar hegemonie in de Mekong-regio tot conflict kan leiden binnen de andere staten in de Mekong-regio. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip hegemonie en informatie uit tekst 2;
 - de omschrijving van het kernconcept conflict en informatie uit tekst 2.

Opgave 2 Appgroepen

Bij deze opgave horen de teksten 3 en 4 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Afgelopen twee decennia is het gebruik van sociale media applicaties, zoals WhatsApp, Telegram of Signal, onderdeel geworden van de alledaagse communicatie in groepen, bijvoorbeeld voor de leden uit een zangkoor. Cultuurfilosoof Van den Akker heeft onderzoek gedaan naar de appgroep van een groep vriendinnen in hun late tienerjaren. Deze opgave gaat over appgroepen.

Gebruik regel 1 tot en met 30 van tekst 3.

Het eerste deel van tekst 3 beschrijft de appgroep van een zangkoor.

Groepsvorming verloopt in een aantal fases.

Groepen zijn te typeren als primaire of secundaire groepen.

- 3p **8** Beredeneer met **beide** type groepen dat de appgroep van het zangkoor zich in de conflictfase van groepsvorming bevindt. Gebruik in je redenering:
- per type groep een omschrijving en informatie uit tekst 3;
 - een omschrijving van de conflictfase van groepsvorming en informatie uit tekst 3.

Gebruik regel 40 tot en met 52 van tekst 3.

Het tweede deel van tekst 3 beschrijft de oude en nieuwe appgroep van het oud-bestuur van een studievereniging.

Er worden drie situaties onderscheiden waardoor mensen niet langer tot een groep behoren.

- 2p **9** – Geef aan door welke situatie één lid van het oud-bestuur van de studievereniging niet bij de nieuwe appgroep hoort. Gebruik in je antwoord informatie uit tekst 3 waaruit de gekozen situatie blijkt.
- Verklaar de gekozen situatie met een type binding. Gebruik in je verklaring de naam en een omschrijving van een type binding en informatie uit tekst 3.

Gebruik tekst 3.

Er zijn drie paradoxen van modernisering. Een daarvan is de paradox verzelfstandiging versus verafhankelijkheid.

- 2p **10** Beredeneer welke **andere** paradox van modernisering te herkennen is in appgroepen. Gebruik in je redenering de naam en een omschrijving van een paradox van modernisering en informatie uit tekst 3.

Gebruik tekst 4.

Tekst 4 gaat over een onderzoek naar de appgroep van een groep vriendinnen.

De moderne samenleving heeft verschillende sociaal-culturele kenmerken. Deze kenmerken van de moderne samenleving zijn niet in elk gedrag te herkennen.

- 2p 11 Geef voor **twee** sociaal-culturele kenmerken aan dat het gedrag van de vriendinnen door het gebruik van de appgroep verschilt van het te verwachten gedrag op grond van de sociaal-culturele kenmerken van de moderne samenleving. Gebruik in je antwoord per gekozen kenmerk informatie uit tekst 4.

Gebruik tekst 4.

In een samenleving kunnen verschillende niveaus worden onderscheiden. Twee daarvan zijn het microniveau en het macroniveau.

- 2p 12 Leg uit dat appgroepen, zoals de appgroep van de vriendinnen, sociale cohesie tegelijkertijd kunnen verzwakken op het ene niveau en kunnen versterken op het andere niveau. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept sociale cohesie;
 - per niveau informatie uit tekst 4 waaruit zwakke of sterke sociale cohesie blijkt.

Gebruik tekst 4.

Vanuit de sociaalwetenschappelijke paradigma's kan op verschillende manieren onderzoek worden gedaan. Er zijn verschillende onderzoeksmethodes. Een daarvan is observeren.

- 3p 13 Leg uit welke **andere** onderzoeksmethode Van den Akker gebruikt zal hebben om vanuit het sociaalconstructivisme-paradigma onderzoek te doen naar de appgroep van de vriendinnen. Gebruik in je uitleg:
- een aanname van het sociaalconstructivisme-paradigma en informatie uit tekst 4;
 - de naam en een kenmerk van de onderzoeksmethode en informatie uit tekst 4.

Opgave 3 Meer vrouwen in de Nederlandse politiek

Bij deze opgave horen de figuren 1 en 2 en de teksten 5 en 6 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Het kabinet Rutte-III streefde naar meer vrouwen in de politiek voor een betere balans tussen mannen en vrouwen in het openbaar bestuur, bijvoorbeeld in de Tweede Kamer en in gemeenteraden. In opdracht van het kabinet hebben politicologen Mügge, Runderkamp en Kranendonk kwantitatief en kwalitatief onderzoek gedaan naar de ondervertegenwoordiging van vrouwen in de politiek. Deze opgave gaat over hun onderzoek.

Gebruik figuur 1.

Figuur 1 laat een verandering zien van het percentage vrouwen in de politiek op gemeentelijk, provinciaal en nationaal niveau, vanaf 1918.

- 3p 14 Leg uit dat in de verandering van het percentage vrouwen in de politiek gedurende de afgelopen eeuw democratisering te herkennen is, volgens figuur 1. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het hoofdconcept verandering en gegevens uit figuur 1;
 - de omschrijving van het kernconcept democratisering.

Gebruik tekst 5.

Er zijn verschillende visies op representatie. Een daarvan wordt verwoord in het partijenmodel.

- 2p 15 – Leg uit welk **ander** model te herkennen is in de visie van Mügge en Runderkamp op de representatie van vrouwen in de politiek. Gebruik in je uitleg een kenmerk van het gekozen model en informatie uit tekst 5.
- Bekritiseer vanuit het partijenmodel de visie van Mügge en Runderkamp op de representatie van vrouwen in de politiek. Gebruik in je kritiek een kenmerk van het partijenmodel.

Gebruik tekst 5.

Politiek heeft drie aspecten. Twee daarvan zijn polity en politics.

- 2p 16 Leg uit dat volgens Mügge en Runderkamp de mate van vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek te herkennen is in deze **twee** aspecten. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip polity en informatie uit tekst 5;
 - een omschrijving van het begrip politics en informatie uit tekst 5.

Gebruik tekst 5.

Het barrièremodel voor politieke besluitvorming onderscheidt vier barrières. Het barrièremodel maakt onderscheid tussen hindermacht en realisatiemacht.

- 2p 17 Leg met de eerste barrière uit welke type macht vrouwen hebben als zij aan de politiek deelnemen, volgens tekst 5. Gebruik in je uitleg:
- een type macht uit het barrièremodel en informatie uit tekst 5;
 - een toepassing van de eerste barrière uit het barrièremodel en informatie uit tekst 5.

Gebruik regel 35 tot en met 50 van tekst 5.

Mügge en Runderkamp beschrijven barrières voor vrouwen om deel te nemen aan de politiek. In deze barrières zijn verschillende soorten sociale ongelijkheid te herkennen.

In de sociale wetenschappen worden drie soorten sociale ongelijkheid onderscheiden. Een daarvan is ongelijke verdeling van politieke macht.

- 1p 18 Leg uit welk **ander** soort sociale ongelijkheid te herkennen is in de barrières voor vrouwen om deel te nemen aan de politiek. Gebruik in je uitleg een omschrijving van de gekozen soort sociale ongelijkheid en informatie uit tekst 5.

Gebruik figuur 2.

In sociaalwetenschappelijk onderzoek worden twee soorten verbanden onderzocht. Deze verbanden zijn correlatie en causaliteit.

- 3p 19
- Leg uit dat het verband in figuur 2 wel een correlatie, maar geen causaliteit beschrijft. Gebruik in je uitleg een verschil tussen correlatie en causaliteit en informatie uit figuur 2.
 - Leg uit dat representativiteit te herkennen is in het verband in figuur 2. Gebruik in je uitleg een toepassing van de omschrijving van het kernconcept representativiteit en informatie uit figuur 2.
 - Formuleer een hypothese over de representativiteit van de gemeenteraad op basis van het verband in figuur 2.

Gebruik tekst 6.

In tekst 6 beschrijft Kranendonk de cultuur in gemeenteraden met relatief veel mannen.

Hofstede beschrijft dimensies waarop je culturen van elkaar kunt onderscheiden.

- 2p 20 Classificeer op de dimensie ‘feminien versus masculien’ de cultuur in gemeenteraden met relatief veel mannen. Gebruik in je antwoord een kenmerk van de gekozen pool en informatie uit tekst 6.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Gebruik tekst 6.

In het laatste deel van tekst 6 adviseert Kranendonk een rol voor de burgemeester en debattrainingen.

- 1p **21** Leg uit dat volgens Kranendonk de burgemeester kan bijdragen aan de politieke socialisatie van de gemeenteraadsleden. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept politieke socialisatie en informatie uit tekst 6.
- 2p **22** Geef aan welke functie van socialisatie te herkennen is in de beleidssuggestie van Kranendonk voor debattrainingen. Gebruik in je antwoord een functie van socialisatie en informatie uit tekst 6.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.